

CYTOSTATIKABEHANDLING AV BRÖSTCANCER (CEF)

Avsikten med den här anvisningen är att förmedla information gällande den kommande behandlingen, var den ges, hurdan den är och hur man ger den. Dessutom berättar man om självbehandling under cytotostatikabehandlingen och vart du kan ta kontakt vid behov, om du har saker som du undrar över. I anvisningen berättar man också om behandlingarnas priser och olika experter som kan hjälpa dig under behandlingen.

Var ger man cytotostatikabehandling?

Cytostatikabehandlingen förverkligas på Åbo universitetscentralsjukhus T-sjukhus i första våningen i cancersjukdomarnas polikliniks utrymmen på avdelning TB1 eller på T-sjukhusets bäddavdelning för cancersjukdomar TA3 och TA4.

Vad är cytotostatikabehandling?

Cytostatikabehandling, eller cytotatika, används som läkemedelsbehandling för cancer efter operativ behandling (adjuvant behandling), för att effektivera strålbehandlingen eller för att utplåna cancersjukdomen. Cytostatikan påverkar cellernas tillväxt och celledelning. Med hjälp av cytotostatikan skadas cancercellernas celledelningssystem, så att de inte kan föröka sig utan förstörs.

Läkemedlen rör sig med blodomloppet till kroppens olika delar och når på så sätt också sådana cancerceller som inte syns i röntgen eller i andra undersökningar.

Cytostatikabehandlingen består av en eller flera cytotostatikaläkemedel. Med samma som cytotostatikan förstör cancerceller, stör de på samma gång friska vävnadscellers nybildning i varierande grad. Effekten är särskilt kraftig i celler som delar sig livligt, till exempel i hårsäcken, på tarmarnas slemhinnor och i benmärgen.

Nästan all cytotostatikabehandling förorsakar biverkningar. När du får behandling vore det viktigt att veta vad du bör iaktta under behandlingen och hur du själv kan lindra biverkningarna.

Alla patienter drabbas dock inte av biverkningar. De negativa bieffekterna försvinner vanligen efter att behandlingen avslutats.

Cytostatikabehandlingens planering

Cytostatikabehandlingen planeras av läkaren på ditt första besök och behandlingen förverkligas beroende på kuren under 1-5 dagar med 1-4 veckors intervall. Under det första besöket på läkarens mottagning reder man ut behandlingens syfte, längd och biverkningar och du får en egen sjukskötare samt hans/hennes kontaktuppgifter. Med samma skriver man åt dig de recept, intyg för sjukledighet och intyg för peruk som du behöver. I fortsättningen kommer du till läkarens mottagning enligt det överenskomna programmet, trots allt inte varje gång du kommer för behandling.

Fastän du inte alltid har läkarkontroll kan du t.ex. förnya dina recept via din sjukskötare då du kommer för behandling.

Före varje behandling kontrollerar man blodvärdena. Du kan gå till laboratoriet på din hälsovårdscentral eller på Åucs. Det är ytterst viktigt att du meddelar vårdenheten i tid om du inte kan komma på behandlingen t.ex. på grund av magsjuka eller förkylning, så att vi kan utvärdera behovet av läkarmottagning och komma överens om nya behandlingstider.

Hur ger man CEF-cytostatikabehandling?

Cytostatikan ges vanligen i form av ett långsamt intravenöst dropp. Vissa cytostatikabehandlingar ges också i form av tabletter eller kapslar och då sker behandlingen hemma.

Den CEF-behandling som är planerad för dig ges på polikliniken med 3-4 veckors mellanrum beroende på blodvärdena. I den CEF-behandling du får finns tre olika läkemedelssubstanser. Alla tre läkemedelssubstanser ges efter varandra som cirka 30 minuters intravenösa droppar. Med premedicinering, alltså profylaktisk läkemedelsbehandling mot illamående, räcker behandlingen cirka 2 timmar.

Under behandlingen kan du sitta i behandlingsstolen eller vila i sängen. Du kan också röra på dig under behandlingen, t.ex. gå på toaletten eller äta och dricka något du har med dig.

För behandlingen får du i armvenen en kanyl som avlägsnas efter behandlingen. Om du är rädd för stick kan man bedöva hudens yta med ett Emla-plåster.

Det lönar sig att diskutera saken med vårdpersonalen.

Biverkningar av CEF-cytostatikabehandlingen

Cytostatikan påverkar benmärgens funktion och förorsakar sänkning av vissa blodvärden. Närmast följer vi med att det finns tillräckligt med vita blodkroppar alltså leukocyter eftersom deras sänkning utsätter för infektioner. God mun- och handhygien minskar risken för infektioner. Man kan inte själv påverka blodvärdena.

Om febern stiger över 37.5 eller om allmäntillståndet försvagas bör du genast ta kontakt med läkaren eller den vårdande enheten.

Cytostatikan kan förorsaka illamående och kräkningar, därför får du recept på profylax mot illamående. De här medicinerna ska man ta enligt läkarens anvisning under de dagar som följer behandlingen. Tillräckligt intag av vätska (1,5-2 l) och lättsmält näring efter behandlingen lindrar illamåendet och försnabbar återhämtningen. Ifall kräkningarna pågår i flera dagar trots medicineringen, bör du kontakta läkaren. Huvudvärk kan förekomma i samband med medicineringen mot illamående och för den kan du ta smärtstillande medicin (t.ex. Paratabs, Burana).

I samband med behandlingarna kan det också förekomma diarré eller förstoppning. De här symtomen beror antingen på medicineringen mot illamående eller är biverkningar av cytostatikabehandlingen. Som behandling mot förstoppning kan du köpa mediciner som man får receptfritt från apoteket, t.ex. Laxoberon-droppar/pärlor eller Duphalac/Levolac-mixtur. Ifall symtomen fortsätter i flera dagar, ta kontakt med läkaren.

Under behandlingen kan också hud- och slemhinnesymtom förekomma: torr hud, ögonirritation, ömhet av näsans slemhinnor och ömhet av munnen. Man kan lindra munnens ömhet genom att suga på isbitar i samband med behandlingen och att skölja munnen hemma med koksaltvatten. Du får anvisningar från vårdpersonalen. Det kan också förekomma urineringsbesvär och urinen färgas tillfälligt till rött vilket beror på färgmedlet som används i medicinerna. Mot detta hjälper tillräckligt intag av vätskor (cirka 1.5-2l/dygn).

Det är sannolikt med hårlossning i samband med den här behandlingen men du får en servicesedel eller betalningsförbindelse för att köpa peruk. Håret växer alltid tillbaka efter att behandlingen avslutats.

Humörsvängningar är allmänna under cytostatikabehandlingar. Tröttheten/utmattningen ökar för varje behandlingsgång. Du kan också bli deprimerad och då kan man försöka ordna professionell hjälp för dig. Det lönar sig att prata om saker som tynger dig med din vårdenhet. Det kan också förekomma rubbningar i hormonsystemet, närmast i menstruationscykeln. Menstruationen kan bli glesare eller bli helt och hållet borta, antingen tillfälligt eller permanent. Klimakteriesymtom som svettningar, sömnlöshet kan också förekomma. Det finns mediciner som kan lindra klimakteriesymtomen.

Egenvård under cytostatikabehandlingen

Det rekommenderas att du sköter din allmänna kondition under behandlingen. Du kan idka lätt motion enligt dina krafter. Friluftsliv, mångsidig föda, tillräckligt intag av vätska, tillräcklig sömn och vila hjälper till att upprätthålla en god allmän kondition. Användning av vitaminer och mineralämnen bör du först diskutera med läkaren, eftersom de i stora mängder kan skada njurarna och levern. Man rekommenderar inte bastubad under behandlingsdagarna. Tänderna bör vara i skick före cytostatikabehandlingarna inleds. Om du får tandbesvär under behandlingarnas tid ska du alltid först diskutera med din läkare eller sjukskötare före du bokar en tid till tandläkaren. Till exempel rotfyllning är en åtgärd som måste anpassas enligt behandlingarna.

Att sluta röka är en viktig del av cancerbehandlingen. Rökning försvagar cytostatikabehandlingens effekt. Att sluta röka förbättrar prognosen vid flera cancersjukdomar. En avvänjningsskötare kan hjälpa dig med att sluta röka, kontaktinformationen får du hos din sjukskötare.

Alkoholbruk rekommenderas inte alls under cytostatikabehandlingarna.

Eftersom cytostatikan avlägsnas delvis via njurarna, bör toaletten spolas två gånger efter att man har urinerat på behandlingsdagen och dagen därpå.

Du kommer väl ihåg, att vårdpersonalen har tystnadsplikt, och du kan med låg tröskel kontakta din sjukskötare. Det är viktigt att också nämna en nära anhörig som man vid behov får ge information som gäller dig. Ta kontakt utan tvekan, om någonting oroar dig. Vid ärenden som oroar dig ta kontakt på vardagar kl. 8-15.00 till cancersjukdomarnas poliklinik. I ärenden som har att göra med socialskydd får du råd av socialarbetaren på vår klinik. Rehabiliteringsinstruktören hjälper med ärenden som har att göra med hjälpmedel, anpassningskurser och att återvända till jobbet.

Egentliga Finlands sjukvårdsdistrikt • www.vsshp.fi/sv • Växel 02 313 0000

Denna anvisning är ämnad för våra patienter som är i ett vårdförhållande.